

№ 12 (701)
Сакавік 2018 года

Краязнаўчая газета

Выдаецца з красавіка 2003 года

bfk.by

У нумары:

- **Асоба: краязнавец з Нальшчанскага краю Ян Драўніцкі –** стар. 3
- **Рэгіён: Навагрудчына на кінаэкране –** стар. 7
- **Ініцыятыва: мядовую прэмію ўручылі ў Пружаных –** стар. 8

Святкаванне стагоддзя абвешчэння Беларускай Народнай Рэспублікі

Фота: Алесь С. ІАНІЧ

Падрабязнасці глядзіце на стар. 4 і 5

Навіны з БФК

16 сакавіка 2018 года адбыўся справаздачна-выбарчы сход грамадскага аб'яднання «Беларускі фонд культуры». На сход з'ехаліся актывісты фонду з усёй Беларусі, вядомыя дзеячы культуры, мастацтва, старэйшыны нашай грамадскай арганізацыі, якія сваім аўтарытэтам падтрымлівалі дзейнасць фонду на працягу ўсёй 30 гадоў яго актывнай працы.

Са справаздачнымі дакладамі перад прысутнымі выступілі старшыня арганізацыі Уладзімір Гілеп, яго намеснікі Георгій Ткацэвіч, Анатоль Бутэвіч, Тадэуш Стружэцкі. За справаздачны 5-гадовы перыяд фонд у садружнасці з многімі іншымі грамадскімі арганізацыямі (асабліва з тымі, якія

аб'яднаныя ў Асацыяцыю грамадскіх аб'яднанняў «Беларуская канфедэрацыя творчых саюзаў»), дзяржаўнымі ўстано-

беларуску – «Псалтыра», ладзіўся праект выратавання каштоўнасцяў Будслаўскага касцёла, праграма «Полацк – калыска беларускай дзяржаўнасці», праект да 100-год-

гадвала чытачам пра нашу Бацькаўшчыну як адзіную радзіму, дзе якой мы жывем і працуем.

Сярод акцыяў БФК была падтрыманая Мінскімі гарадскімі Саветам і выканкамам ідэя ўсталявання ў Траецкім прадмесці мемарыяльнага знака, прысвечанага беларусам замежжа (знак быў адкрыты ў 2017 годзе). Былі падтрыманы Міністэрствам культуры прапановы фонду аб правядзенні шэрагу мерапрыемстваў, прысвечаных 200-годдзю беларуска-польскага кампазітара Станіслава Манюшкі. Падрыхтаваная прапанова аб святкаванні на нашай зямлі 220-х угодкаў з дня нараджэння Адама Міцкевіча.

Пра ўсё гэта ішла грунтоўная гаворка ў дакладах і выступленнях сяброў фонду на сходзе (Уладзіміра Адамушкі, Івана Пячынскага, Леаніда Бароўскага, Міколы Козенкі, Галіны Дзягілевай ды іншых), на якіх грунтоўна праект «Асноўныя накірункі дзейнасці Беларускага фонду культуры на 2018 – 2022 гг.».

На справаздачна-выбарчым сходзе быў абраны новы склад

Рады арганізацыі, яе дапоўнілі новыя сябры і Ганаровыя сябры фонду з ліку старэйшынаў Рады. Ганаровымі сябрамі фонду сталі Радзім Гаўрылавіч Гарэцкі, Адам Восіпавіч Мальдзіс, Людміла Прахараўна Чыгрынава, Васіль Пятровіч Шаранговіч.

Выбраны і новы склад Выканкама (выканаўчага органа Рады): У. Адамушка, А. Бутэвіч, У. Гілеп, А. Калінін, Э. Кучар, Т. Стружэцкі, Г. Ткацэвіч.

Новым старшынёй грамадскай арганізацыі «Беларускі фонд культуры» на прапанову У. Гілепа аднагалосна абраны Тадэуш Стружэцкі, яго намеснікамі – У. Адамушка, А. Бутэвіч, Г. Ткацэвіч.

Сход павіншаваў былога старшыню фонду У. Глепа з 80-гадовым юбілеем, які адбыўся незадоўга да сходу – 11 сакавіка.

*Уласная інфармацыя
Фота Наталі КУПРЭВІЧ
(Працяг тэмы на стар. 2)*

А. Бутэвіч, Т. Стружэцкі, У. Адамушка, Г. Ткацэвіч

вам і мастацтва працягваў рэалізоўваць праграмы і праекты, скіраваныя на захаванне культурнай спадчыны, папулярызацыю беларускай культуры за межамі краіны.

Стабільнымі былі на працягу ўсёй 30 гадоў праграмы «Вяртанне каштоўнасцяў», «Славутыя імёны Бацькаўшчыны», «Бібліятэка – асяродак нацыянальнай культуры». Мінюльы 5 гадоў характарызаваліся новымі праектамі па зберажэнні нацыянальнай спадчыны, прысвечанымі значным датам беларускай гісторыі, гістарычным і архітэктурным каштоўнасцям. Адзначалася 500-годдзе выпуску Францыскам Скарынам першай друкаванай кнігі па-

дзя Беларускай Народнай Рэспублікі. Усяму гэтаму моцна спрыяў выпуск штотыднёвіка Беларускага фонду культуры – «Краязнаўчая газета», якая кожным сваім нумарам на працягу 15 гадоў існавання на-

І. Пячынскі

Навіны з БФК

Уступнае слова У.А. Гілепа на справаздачна-выбарчым сходзе

Пасля мінулага Сходу БФК прайшло 5 гадоў, з дня стварэння БФК мінуў 31 год, дзякуючы вашаму довер'ю я адпрацаваў старшынёю 22 гады і павінен быў бы рабіць справаздачу за гэты тэрмін, бо сёння, я спадзяюся, вы здолееце нарэшце зразумець мяне і зацвердзіце маю добраахвотную адстаўку з пасады старшыні фонду. Мая 30-гадовая

юзамі і ўваходзім у Асацыяцыю грамадскіх аб'яднанняў «Беларуская канфедэрацыя творчых саюзаў» (кіраўнік – член Рады БФК У. Пракапцоў), пастаянна на працягу 30 гадоў уваходзілі ў лік актыўных сяброў Таварыства дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі (У. Гілеп – член прэзідыума гэтай арганізацыі). Уваходзім у шэраг грамадскіх структураў

ещэ намеснікам старшыні ЦК Беларускага прафесійнага саюза работнікаў культуры, інфармацыі, спорту і турызму.

Выканкам БФК на працягу ўсіх справаздачных гадоў, які было нам наказана папярэднім сходам, захаваў тэма накірунку работы, што пакінулі папярэднікі. Пра іх яшчэ будзе гаворка ў дакладах маіх намеснікаў. Адзінае, пра што з гонарам паведамляю Сходу – мы захававалі сваё выданне «Краязнаўчую газету» і праз тыдзень будзем адзначаць выхад яе 700-га нумара. Газета выпускаецца ўжо 15 гадоў. Мы распачалі шэраг новых праектаў, пра іх таксама будзе яшчэ сёння гаворка.

Развітваючыся сёння з пасадаю старшыні, я не развітваюся з працаю ў фондзе культуры. Я застаюся галоўным рэдактарам нашай газеты на століку, на колькі хопіць маіх сілаў. Астатняе я хацеў бы пакінуць тым, хто будзе абраны ў новы склад Рады і выканкама, тым, каго вы прызначыце кіраўнікамі нашага фонду.

Клопатам жа арганізацыі застаюцца на бліжэйшыя 5 гадоў нацыянальная культура, яе першакрыніца – беларуская мова, вяртанне і ўзвышэнне ў свядомасці народа сваёй культурнай спадчыны, наогул – культурнае здароўе нацыі.

Шаноўныя дэлегаты сходу! У мэтах уганаравання сяброў БФК, якія зрабілі важкі ўнёсак у выкананне праграмаў і праектаў нашай грамадскай арганізацыі, прапаную сёння прыняць рашэнне аб зацверджэнні звання «Ганаровы сябра Беларускага фонду культуры». Палажэнне аб ганаровым сябры распрацаванае выканкамам і ўносіцца на ваш разгляд (на галасаванне).

Гэта будзе добрым дадаткам да зацверджанага год таму знака «Рунліўцу. Стваральніку», якім узнагароджаны шэраг сяброў БФК.

У тэатры «Зьніч»

3 і 12 красавіка будзе ісці дзіцячы монаспектакль «Граф Глінскі-Папалінскі» паводле п'есы Артура Вольскага. Рэжысёр і выканаўца Вячаслаў Шакалідо распавядае маленькім глядачам пра

лікі Беларусь Ларыса Горпава нібыта на кароўнай каруселі правядзе глядачоў па жыцці і творах выдатнага беларускага паэта. Дзетак чакаюць вершы, гульні, казкі, загадкі і разнастайныя прыгоды. Музыкальнае суправаджэнне на цымбалах зладзіць Дар'я Неўмяржыцкая.

двух сяброў – хлопца Марціна і катэ Максіма, з якімі адбылася незвычайная гісторыя.

Увечары 3 красавіка пакажуць паэтычны монаспектакль «Мне сняцца сны аб Беларусі». У спектакль увайшлі малавядомыя і ненадрукаваныя пры жыцці вершы Янкі Купалы, звесткі з яго біяграфіі, дакументы і пісьмы, доўгія гады прыхаваныя ад чытачоў. У спектаклі паэт аўстае не толькі як пясняр Радзімы, змагар за яе росквіт, але і як чалавек, які асэнсоўвае сваю адзіноту.

Аўтар інсцэніроўкі і выканаўца – Галіна Дзягілева, музыкальнае суправаджэнне Кірыла Успенскага і Максіма Цэхановіча (гітара).

4 красавіка на сцэне монаспектакль тэатра «Вясёлая каруселя» паводле твора Артура Вольскага. Заслужаная артыстка Рэспуб-

лікі Беларусь Ларыса Горпава нібыта на кароўнай каруселі правядзе глядачоў па жыцці і творах выдатнага беларускага паэта. Дзетак чакаюць вершы, гульні, казкі, загадкі і разнастайныя прыгоды. Музыкальнае суправаджэнне на цымбалах зладзіць Дар'я Неўмяржыцкая.

Увечары запрашаюць на монаспектакль «Прыпадаю да нябёс». «Я думала, лёсам мне дадзена многа, і многае, праўда, мне лёс падарыў...». Гэтыя радкі належаць Яўгеніі Янішчыц, для якой паэзія стала жыццём. Яе паэтычныя вобразы не адпускаюць чытача, няўменна ахутваюць цеплынёю.

Выканаўца – заслужаная артыстка Рэспублікі Беларусь Ларыса Горпава, аўтар інсцэніроўкі і рэжысёр-пастаноўшчык – Галіна Дзягілева, музыкальнае суправаджэнне на цымбалах зладзіць Марыя Кучынская.

5 красавіка для дзяцей будзе ісці монаспектакль Сяргея Кавалёва «Анёл-ахоўнік» паводле твора французскай пісьменніцы Кармэн Барнос дэ Гаштольд «Малітвы жывёлаў». Просьбы розных жывых істотаў, братоў нашых меншых, да Бога надаюць анёлы і анёлкі. Адзін з іх і стаўся героем спектакля.

Выканаўца – Раіса Астрадавіна, рэжысёр-пастаноўшчык – Галіна Дзягілева.

Спектаклі праходзяць у цэнтры культуры і мастацтваў «Св. Сымона і Св. Алены. Дзіцячыя пастаноўкі пачынаюцца а 15-й гадзіне, дарослыя – а 19-й. Дадатковую інфармацыю можна атрымаць па мінісімтэлефоне: 331-75-53.

Выступае Уладзімір Гілеп

грамадская работа ў фондзе – і як члена прэзідыума, і як старшыні выканкама – спадзяюся, не была марнатраўствам вольнага часу. Хаця і зрабіць можна было б значна больш, чым зроблена. Але на тое былі і свае прычыны.

Перадаючы фонд у іншыя рукі, дазволю сабе нагадаць, што за гэты час нашая грамадская арганізацыя не згубіла свайго аўтарытэту ні ў колах творчай інтэлігенцыі, работнікаў культуры, ні ў асяродку калектываў культуры і мастацтва, у дзяржаўных установах. Мы, як і раней, моцна абапіраемся на сяброўства з творчымі са-

Міністэрства культуры (А. Бутэвіч – старшыня грамадскай камісіі па помніках, У. Гілеп – член камісіі па музейнай справах), Л. Бароўскі – член назіральнай камісіі Міністэрства юстыцыі, У. Адамушка – намеснік старшыні Геральдычнага савета пры Прэзідэнце. Бутэвіч і Гілеп з'яўляюцца членамі Нацыянальнай камісіі Рэспублікі Беларусь па справах ЮНЕСКА. І гэта далёка не ўсе арганізацыі, якія маюць нашае прадстаўніцтва, а разам з тым і актыўную пазіцыю Беларускага фонду культуры. Яшчэ толькі адзін прыклад: намеснік старшыні БФК Стружэцкі з'яўля-

✓ 21 сакавіка ў Мастацкай галерэі Міхаіла Савіцкага пачала працаваць фотавыстаўка «Позірк» Леа Ціма (Мюнхен, Германія). Праект ладзіцца пры падтрымцы Пасольства Французскай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь. У экспазіцыі прадстаўлена больш за 40 працаў фатографа – выхадца з Беларусі. Значная частка твораў выстаўкі прысвечана Парыжу – гораду, у які імкнуліся ўсе, хто цікавіўся фатаграфіяй з часоў вынаходкі дагератыпіі Жакам Луі Дагерам.

✓ 22 сакавіка ў Дзяржаўным музеі гісторыі беларускай літаратуры адкрылася выстаўка «Мы ёсць народ!» (Мітрафан Доўнар-Запольскі), прымеркаваная да 100-годдзя з дня абвешчання Беларускай Народнай Рэспублікі.

Літаратурна-дакументальная частка выстаўкі прадстаўлена хронікай падзей, якія адбыліся ў Беларусі ў 1917 – 1919 гг. і ў 1990 – 1991 гг. Яна дае магчымасць прасачыць перадумовы і заканамернасці працэсу нацыянальнага самавызначэння беларускага народа, стварэння Беларускай Народнай Рэспублікі, узгадаць тагачасную грамадска-палітычную і літаратурную сітуацыю.

На тым тыдні...

Дзякуючы мастаку Алесю Цыркунову мы можам гаварыць пра такіх выбітных асобаў, як Раман Скірмунт, Алаіза Пашкевіч, Казімір Сваяк, Магдалена Радзівіл, Уладзімір Дубоўка, Максім Танк і іншых прадстаўнікоў творчай інтэлігенцыі, якія адыгралі важную ролю ў станаўленні беларускай дзяржаўнасці.

✓ 23 сакавіка ў Дзяржаўным літаратурна-мемарыяльным музеі Якуба Коласа адкрылася выстаўка «У любові да роднай зямлі», прысвечаная 100-годдзю выдання паэмы Якуба Коласа «Сымон-музыка» і 95-годдзю выдання паэмы «Новая яямля». Годам малой радзімы быў абвешчаны 2018 год, і сімвалічна, што менавіта сёлета адкрылася выстаўка, прысвечаная самым знакамітым паэмам народнага паэта. У экспазіцыі прадстаўлены ўвабленні твораў Якуба Коласа ў тэатры, музыцы, кіно.

✓ 25 сакавіка Іркуцкая беларуская суполка «Крывічы» ладзіла гістарычную вечарыну ў гонар 100-годдзя Беларускай Народнай Рэспублікі. У праграме былі даклады пра падзеі таго часу, пра-

гляд фільма і невялікі канцэрт. Сёлета 25 сакавіка па ўсёй Беларусі і ўсім свеце, дзе існуюць беларускія арганізацыі, прайшлі святочныя канцэрты, гістарычныя вечарыны, сходы і іншыя актыўныя прывесчаныя 100-годдзю БНР.

✓ 27 сакавіка ў Музеі гісторыі тэатральнай і музычнай культуры адкрылася выстаўка «Свет аўтарскіх лялек» Сяргея Драздова. Вырабам лялек С. Драздоў пачаў займацца з 2010 года. Усе лялькі – гэта героі казак, піраты, ваюры. Калі майстар паглядзеў сагу «Уладар Пярсцёнкаў», на свет з'явілася цэлая серыя рыцараў. Кожная лялька дапоўненая маленькімі дэталімі (арбалетамі, мячамі, нажамі, пісталетами), выкаванымі з металу.

✓ 27 сакавіка ў Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі пры ўдзеле аўтарскай некамерцыйнай канцэптуальнай галерэі «БРАМА» адкрылася выстаўка жывапісу Наталлі Камінскай «Асабістае».

Што такое асабістае? Гэта выявы ў лостарку, рэчы, стасункі з блізкімі, таемныя мары. Але для Н. Камінскай

перш за ўсё асабістае – гэта непарыўная сувязь з роднымі Смалевічамі, з усімі этапамі і падзеямі яе жыцця ў гэтым горадзе. З 1999 года яна ўзначальвае мастацкае аддзяленне Смалевіцкай дзіцячай школы мастацтваў. Н. Камінская – ініцыятар арт-пленэру педагогаў-мастакоў «Лета ў правінцыі», удзельніца шматлікіх рэспубліканскіх і міжнародных выставак.

✓ 27 сакавіка ў Цэнтральнай навуковай бібліятэцы імя Якуба Коласа Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі адбылася прэзентацыя кнігі Інэсы Плескачэўскай «Історыескіе прогулкі з Франціскам Скорнішкі». Асноваю кнігі сталі журналісцкія матэрыялы аўтара, што друкаваліся на старонках «СБ. Беларусь сегодня» і «Сельскай газеты». І. Плескачэўская наведвала Кракаў, Падую, Прагу і Вільню, дзе першадрукар вучыўся, жыў і працаваў. У кожным горадзе яна шукала сляды нашага земляка.

У межах сустрэчы адбылося адкрыццё выстаўкі «Франціск Скарына: асоба, дзейнасць, спадчына». На ёй прадстаўлены выданні, прысвечаныя жыццю і дзейнасці асветніка, у тым ліку найноўшыя навуковыя выданні.

«Краязнаўчая газета»: 700 нумароў за 15 гадоў

Ужо амаль 5 гадоў чытаю «Краязнаўчую газету» і заўсёды ўспрымаю яе як пісьмовае ўвасабленне рэчаіснасці. Усе бакі жыцця, мінулага і сучаснага, шырока асвятляюцца на старонках гэтай газеты. Дастаткова вытасаць яе і чытаць – і будзеш інфармаваным. Сёння, як ніколі раней, узрасла цікавасць да гісторыі. Мы заўсёды звяртаемся да дзён мінулых, каб больш дакладна і глыбока ўсвядоміць дзень сённяшні, каб зразумець свае вытокі, карані. Газета выходзіла любой да роднага краю, па чыццё годнасці, гонару і паваягі да звычайу, традыцыю нашых продкаў.

«Краязнаўчая газета» адыгрывае важную ролю ў бібліятэчным жыцці. У ёй мы знаходзім карысную інфармацыю – як для чытачоў нашай бібліятэкі, так і для сябе.

Вельмі цікава і захапляльна чытаць рубрыкі «У нашых суседзях», «Наша гісторыя: ідэі, падзеі, асобы», «Наш календар». Шмат удалых здымкаў у кожным нумары. Рэгулярна дасылаю і свае артыкулы ў рэдакцыю і з нецярпеннем чакаю наступны нумар.

Газета вельмі патрэбная. Хачу падзякаваць супрацоўнікам выдання за высокую моўную культуру, адказную працу і прафесіяналізм. У Год малой радзімы зычу вам моцнага здароўя, дабрабыту і святла.

Наталія КАЗАРЭЦ,
метадыст Карэліцкай раённай бібліятэкі

«Ёсць сіла жыццядайная ў сугуччы слоў жывых...»

Штогод 14 сакавіка адзначаецца Дзень праваслаўнай кнігі. Да гэтай даты быў прымеркаваны Тыздзень праваслаўнай кнігі, які праходзіў з 12 па 18 сакавіка. У гэтыя дні бібліятэчныя ўстановы Карэліцкай раённай бібліятэкі правялі інтэрактыўныя выстаўкі праваслаўнай літаратуры з фондаў бібліятэк, выстаўкі рэдкіх выданняў. Адбыліся прэзентацыі, тэматычныя гадзіны, праваслаўныя ўрокі, конкурсы дзіцячых малюнкаў ды інш.

Гадзіна праваслаўнай паэзіі «Сердцу полезное слово» адбылася 14 сакавіка ў раённай бібліятэцы. Благачынны Карэліцкай акругі Мікалай Орса расказаў пра Вялікі пост і Вялікдзень, матушка Валянецца прачытала ўласныя вершы. Іерэй Аляксей Шышкір, настояцель царквы святой вялікамучаніцы Варвары аграгарадка Райца, распавёў пра біблейскія запаведзі. Кіраўнік літаратурнага аб'яднання «Рочанька» Г. Калтунова і сябры літаратурнай суполкі Л. Дзянькевіч, А. Аўчыніківа, М. Палуян прачыталі свае вершы. Чытачка бібліятэкі М. Лаўрушчык прачытала свой верш на беларускай мове.

Цягам усяго Тыздзя праваслаўнай кнігі ў чытальнай зале на кніжнай выстаўцы «Живой родник православной книги» экспанавалася праваслаўная літаратура з фонду бібліятэкі і старадрукі царкоўнага бібліятэчнага фонду. З выкарыстаннем сучасных тэхналогіяў было распрацаванае віртуальнае падарожжа «Праваслаўныя кнігі аб святых месцах Беларусі».

Наталія КАЗАРЭЦ,
метадыст Карэліцкай раённай бібліятэкі

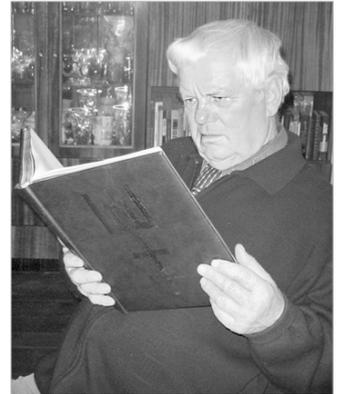

Асоба ў краязнаўстве

Прамінула трыццаць дзён, як пайшоў у Нябесную Беларусь шчыры руслівец на ніве беларускай культуры і мовы, вядомы краязнаўца Пастаўска-Мядзельскага рэгіёна Ян Драўніцкі. Сябры Пастаўскай раённай арганізацыі ТБМ глыбока смуткуюць з прычыны цяжкай страты і выказваюць шчырыя спачуванні родным, бліжкім, знаёмым і папелчнікам гэтага цудоўнага чалавека.

Апошні год, займаючыся ўкладаннем даведніка «Краязнаўчы Пастаўшчыны», ліставаўся з Янам Пятровічам: дасылаў анкету, рэдагаваў адказ, узгадняў праўкі. У выніку атрымалася найбольш поўнае энцыклапедычнае апісанне жыццёвага і творчага шляху Я. Драўніцкага.

Ігар ПРАКАПОВІЧ, г. Паставы
15 сакавіка 2018 г.

Драўніцкі з Нальшчаншчыны

Драўніцкі Ян (Іван, Яська) Пятровіч, педагог, настаўнік вышэйшай катэгорыі (1991), краязнаўца. Нарадзіўся 6 траўня 1932 г. у вёсцы Гвоздавічы Камайскай гміны Свянцянскага савета Віленскага ваяводства (цяпер Пастаўскі раён). Закончыў Камайскую сямігодку (1948), Пастаўскае педагагічнае вучылішча (1952), курсы выкладчыкаў беларускай мовы і літаратуры пры Аршанскім педінстытуце (1952), заўочна факультэт беларускай і рускай мовы і літаратуры Мінскага педагагічнага інстытута імя Максіма Горкага (1960), факультэт палітэканоміі Мінскага ўніверсітэта марксізму-ленінізму (1963). З 01.11.1954 па 30.11.1956 служыў у Балтыйскім ВМФ СССР.

Працаваў з 1952 па 2000 г. настаўнікам беларускай мовы і літаратуры, выкладчыкам нямецкай мовы Ключчанскай НСШ былога Свірскага раёна (цяпер Астравецкі раён), дырэктарам Маласырмежскай НСШ былога Свірскага раёна, дырэктарам Вялікастаўпянскай НСШ, дырэктарам Куцькаўскай НСШ Мядзельскага раёна, настаўнікам беларускай мовы і літаратуры, прадоўжна навучаннем Куцькаўскай СШ, а потым кіраўніком краязнаўчага гуртка Базы юных турыстаў і «Дома дзіцячай творчасці» Мядзельскага раёна. З 2014 г. на пенсіі.

Краязнаўствам займаўся з 1958 г. Вялікі ўплыў на краязнаўчую дзейнасць аказалі настаўнікі Камайскай школы Аляксей Рылько і Юсіф Быхавец, потым пад час сустрэчаў і кантактаў Мікола Ермаловіч, Адам Мальдзіс, Генадзь Кахановскі, Яўген Рапановіч, Мікола Улашчык, Яраслаў Звяруга, Міхаіл Чарняўскі, Канстанцін Каратай, Якаў Якубоўскі, Міхал Гіль. Даследаваў часткі Нальшчаншчыны, што цяпер уваходзяць у склад Гродзенскай (Астравеччына), Вінскай (Мядзельшчына) і Віцебскай (Пастаўшчына) абласцей: у асноўным рэгіён вадзбору ракі Страчы і яе прытокаў. Сфера інтарсаў у края-

знаўстве: фальклор, тапаніміка, лакальная гісторыя, знакамітыя людзі. Аўтар артыкулаў для кніг «Паміць» Пастаўскага, Мядзельскага і Астравецкага раёнаў. Артыкулы краязнаўчай тэматыкі надрукаваныя ў часопісах «Куфарак Віленшчыны», «Родная прырода», «Байрам», «Нашы карані», «Роднае слова», «Праблемы выхавання», «Выкладчыкаў беларускай мовы і літаратуры пры Аршанскім педінстытуце (1952), заўочна факультэт беларускай і рускай мовы і літаратуры Мінскага педагагічнага інстытута імя Максіма Горкага (1960), факультэт палітэканоміі Мінскага ўніверсітэта марксізму-ленінізму (1963). З 01.11.1954 па 30.11.1956 служыў у Балтыйскім ВМФ СССР».

Узнагароды Я. Драўніцкага. Ганаровая Грамата ВС БССР «За шматгадовую работу па камуністычным выхаванні працоўных» (1976); Ганаровая Грамата Рэспубліканскага камітэта прафсаюза ВШ і ІНУ «За дасягнутыя поспехі ў навучанні і выхаванні вучняў» (1964); Грамата Прэзідыума Рэспубліканскага Савета педагагічнага Таварыства БССР «За высокую і плённую работу па эстэтычным выхаванні вучняў» (1983). Узнагароджаны таксама знакамі «Выдатнік асветы БССР» (1977), «Выдатнік асветы СССР» (1985), медалямі «У азнаменаванне 100-годдзя з дня нараджэння Уладзіміра Глыча Леніна» (1970), «Ветэран працы» (1983).

Публікацыі Я. Драўніцкага. Кнігі. Мая Віленшчына. – Паставы: Сумежжа, 2004; Мясцэчка пры Полацкім тракце. – Паставы: Сумежжа, 2005; Касцёл у Канстанцінаве. – Паставы: Сумежжа, 2005; Пацеркі хваляў і соннаў бурштын (у сааўт.). – Паставы: Сумежжа, 2005; Легенды Нарачанскага краю. – ISAR, Інс (ЗША) ў Рэспубліцы Беларусь, 2007; Сядзібны дом Раманішкі і яго гаспадары. – Паставы: Сумежжа, 2008; Прафесар музыкі з Камай. – Паставы: Сумежжа, 2008; Былыя сядзібы і паркі Пазавяраў. Мядзельшчына (разам з М. Гілем). – Паставы: Сумежжа, 2008; Смагдавы

край. – 2011; Мастакі з дынастыі Ромераў. Жыццё і творчасць, родзічы і сябры. – Паставы: Сумежжа, 2013; Тутэйшая. Гэлена Ромер-Ахенкоўская. – Паставы: Сумежжа, 2013; Спадчына Міжазер'я. – Мінск: Рыфтур-Прынт, 2013; Мы з іманам жывём на зямлі Беларусі (разам з Т. Якубоўскай). – Мінск: Тэхналогія. 2015; У мядзведжым кутку. – Паставы: Сумежжа, 2015; Легенды і паданні Нальшчанскага Пазавяраў. – Паставы: Сумежжа, 2015; На правабярэжжы Страчы. – Паставы: Сумежжа, 2015; Наднарочча ў легендах і паданнях. – НДААЦ «Зубраня», 2015; Мы памятаем! Мы ганарымся! – Мядзел: Мядз. друкарня, 2015; Пастаўская Беларуская настаўніцкая семінарыя. – Паставы: Сумежжа, 2016.

Артыкулы ў гісторыка-дакументальных хроніках «Паміць». Паміць: Гісторыка-дакументальная хроніка Мядзельскага раёна. – Мінск: Беларускае Энцыклапедычнае імя П. Броўкі, 1998; Паміць: Гісторыка-дакументальная хроніка Пастаўскага раёна. – Мінск: БелТА, 2001.

Удзел у экспедыцыях, экскурсіях. Распрацаваў і здзейсніў походы па маршрутах: «Чароўны родны край Астравеччына», «Шэметаўшчына», «Полацкі тракт», «Наваколле Свірскага і Вішнеўскага азёраў», «Да Рымарчыкавага каменя Штакоўчыцаў», «Экскурсія па міжазер'і», «У графскую сядзібу Каралінова», «Па экалагічнай сцежцы Блакітных азёраў», «На радзіму паэта Казіміра Сваяка», «У Глушыцу да Яланты Валдувіч»; «Сцежка імя Габрыелі Пузыні» і інш.

Публікацыі пра Я. Драўніцкага шматлікія аўтары змяшчалі ў многіх газетах і часопісах Беларусі.

Падрываў Ігар ПРАКАПОВІЧ
(Друкуецца са скарачэннямі)

Вясна падарвала сёлета ў нядзелю 25 сакавіка сонечны ясны дзень. Што надало дадатковай урачыстасці. У розных гарадах краіны (Гродне, Брэсце, Слуцку, Баранавічах, Глыбокім, Шаркаўшчыне ды іншых) прайшлі разнастайныя мерапрыемствы, прымеркаваныя да 100-годдзя абвешчэння Беларускай Народнай Рэспублікі. Адзначылі юбілейную дату і землякі за межамі. Прапануем каротка прайсціся некаторымі адрасамі святочных імпрэзаў.

«Любіце Беларусь» – дэвіз святкавання

Луцкевічаў. Устаноўку прафінансаваў Мінскі гарвыканкам. Ёсць меркаванне, што неўзабаве з'явіцца мемарыяльная дошка на будынку па вул. Валадарскага, 9, дзе 25 сакавіка 1918 г. на світанку была прынятая Трэцяя Устаўная грамата да народаў Беларусі.

25 сакавіка ў Мінскім архікафедральным касцёле Найсвятой Панны Марыі мітрапаліт Тадэвуш Кандрусевіч памаліўся за Беларусь і назваў стагоддзе БНР святам дабравешчання беларускай незалежнасці (нагадаем, што ў гэты дзень каталікі адзначалі святы Дабравешчання і Уваходу Хрыста ў Іерусалім).

Цэнтрам сталічных мерапрыемстваў стала Траецкая горка, пляцоўка перад тэатрам оперы і балета. Тут цягам 6 гадзінаў доўжылася самая масавая імпрэза. Адметнасць яе ў тым, што арганізацыйнай займаўся не дзяржаўны структуры, не палітычны партыі і рухі, не знаковыя грамадскія асобы – урачысты сход і канцэрт «Свята Незалежнасці» зладзілі грамадзяне, арганізатары культурніцкіх імпрэзаў, блогеры.

тральным пляцы была сцэна, непадалёк намёт інфацэнтра. Але тэатральнага сквера сталі вуліцамі. На адной размясціліся рамеснікі і кірмаш, на іншай – кропкі з харчаваннем. Вуліца БНР была аддадзена грамадскім рухам і палітычным партыям, дзе можна было падрабязней пазнаёміцца з іх ініцыятывамі, прыярытэтамі, мэтамі. Асобны «квартал» быў аддадзены дзецям – тут адбываліся конкурсы, гульні, майстар-класы, іншыя цікавосткі. Быў прадугледжаны на свяце і адмысловы намёт «Маці і дзіця», дзе можна было пераапрацуць немаўля, пакарміць, пагрэць ежу.

Афіцыйную частку вялі знакамітая выдучая народная артыстка Беларусі Зінаіда Бандарэнка, з чым голасам цягам дзесяцігоддзяў асацыяваліся беларускія радыё і тэлебачанне, і паэт, тэлеведучы Усевалад Сцебурака. Слова мелі розныя людзі – святары, літаратары, журналісты, палітыкі, ініцыятары грамадскіх рухаў, дэпутаты парламента...

Кранальным стала зачытванне Трэцяй Устаўной граматы да народаў Беларусі. На сцэну з тэкстам выйшлі лідары партыяў і па чарзе зачытвалі фрагменты з яе. Разам з імі ўрачыстасць і велічнасць моманту адчувалі тысячы людзей, якія сабраліся на свята. На момант магло падацца, што ўсе перанесліся ў Менск 1918 г., калі нараджалася маладая дзяржава.

Сярод выступоўцаў былі дэпутат Палаты прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Рэспублікі Беларусь, старшыня Таварыства беларускай мовы імя Ф. Скарыны Алена Анісім, прадстаўнікі хрысціянскіх канфесіяў, якія зарэгістраваныя ў Беларусі, гісторык Валяцін Голубеў, кіраўнік «БелаПАН», паэт Алесь Ліпай, кіраўнік партала «TUT.BY» Юрый Зісер, лідары палітычных партыяў і рухаў Рыгор Кастусёў, Анатоль Лябедзька, Юрый Губарэвіч ды іншыя. З. Бандарэнка зачытала адкрыты ліст да ўдзельнікаў святкаванняў пісьменніцы, лаўрэата Нобелеўскай прэміі Святланы Алексіевіч, якая, на жаль, не змагла ўласна прысутнічаць з-за хваробы. Выступоўцы адзначалі важнасць абвешчэння ў 1918-м незалежнасці Беларусі, пасля чаго стала магчымым стварэнне Беларускай Савецкай Рэспублікі, выказвалі задавальненне, што нашыя продкі скарысталі гістарычную магчымасць займець сваю нацыянальную дзяржаву.

«Беларусы не раз маглі знікнуць у безданні імперыі. Два стагоддзі вы-

нішчалася ўсё беларускае. Каралеўская Польшча і Маскоўскае княства бязлітасна перамагвалі беларускую культуру, – адзначыла С. Алексіевіч. – Вядомы польскі палітычны дзеяч Раман Дмоўскі яшчэ ў пачатку XX стагоддзя адгукаўся пра беларусаў, літоўцаў і ўкраінцаў як пра «палякаў ніжэйшага гатунку», а Сталін рабіў з беларусаў рускіх. Крывавіы рэпрэсіі на беларускай зямлі адбываліся пастаянна, пачынаючы з кастрычніцкага перавароту і да смерці Сталіна ў 1953-м. Тыя, хто вырас у СССР, нічога не ведалі пра Беларускаю Народную Рэспубліку, а калі ведалі, то гаварылі пра гэта шпатам. Мы выраслі з мінулага. Нас прымушалі любіць чужое мінулае. Ужо вырасла маладое пакаленне, якое ведае і любіць сваё мінулае, гатовае за яго змагацца. Свабода – жорсткая рэч, яна патрабуе веры і годнасці, дысцыпліны і высакароднасці. Мы з вамі пішам гісторыю сваёй свабоды».

Вялікі канцэрт амаль да змяркання вялі артысты Юлія Шаўчук і Аляксей Сапрыкін. Выступілі гурты «Амагока», «Мутнаевока», «Акуте», «Dzieciuki», а таксама Ігар Варашкевіч (лідар гурта «Крама»), Кася Камоцкая, Аделя Вольская ды іншыя. Неаднаразова на сцэну выходзіў мужчынскі хор «Headspring», які выконваў песні, што сталі гімнамі. І падпяваў шматтысячны хор тых, хто са-

Варта нагадаць, што сёлета ў студзені кіраўнік Адміністрацыі Прэзідэнта Наталля Качанова зазначыла, што «калі гэтае святкаванне неабходнае грамадству, то, значыць, будзем разам, сумеснымі дзеяннямі і планами рэалізоўваць усё гэта». Да юбілею абвешчання дзяржавы ў Нацыянальным гістарычным музеі Рэспублікі Беларусь адкрыта выстаўка «1918: БНР – Ідэя. Край. Дзяржава (Крок

да Незалежнасці)», выстаўкі да гэтай падзеі адбыліся ў Літаратурным музеі Янкі Купалы, у Дзяржаўным музеі гісторыі Беларускай літаратуры; у НАН Беларусі прайшла міжнародная навуковая канферэнцыя «БНР у гісторыі беларускай нацыянальнай дзяржаўнасці»; Інстытут гісторыі Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі выдаў грунтоўны том «БНР – крок да незалежнасці».

З нагоды юбілею Рэспублікі ў беларускай сталіцы непадалёк ад Літаратурнага музея Янкі Купалы з'явіўся памятны знак, прысвечаны братам Антону і Івану Луцкевічам – валун з адваведнай шыльдаю з'явіўся на месцы, дзе стаялі дамы

Галоўным рухавіком стала культурніцкая ініцыятыва «Арт-Сядзіба», кіраўнік якой Павел Белавус зазначыў, што непасрэдна ў падрыхтоўцы і правядзенні было задзейнічана блізу паўтысячы чалавек. Сярод партнёраў і фундатараў – інтэрнэт-партал «TUT.BY», мэблевая кампанія «Цесляры», крама «Мой модны куток», крама беларускага адзення і сувеніраў «Symbal.by», краўдфандынгавая пляцоўка «Талака», «Спеўны сход з Сержуком Доўгушавым», адукацыйны цэнтр «Крочым разам!»; генеральны партнёр – інфармацыйнае агенства «БелаПАН».

Перад оперным тэатрам на дзень паўстаў спеасаблівы горад. На цэн-

браўся на свята. Самы вялікі «Спеўны сход» правёў музыка С. Доўгушаў.

Свята на Траецкай горцы ў Мінску скончылася, але святочныя імпрэзы будуць працягвацца цягам года.

Уладзімір ПУЧЫНСКІ
Фота аўтара і Наталі КУПРЭВІЧ

Сяргей ПАНІЗЬНІК

Хачу Айчынай звацца я!

*Насельніцтва – не нацыя,
але чуваць вібрацыя:
народу трэба змога,
каб сцвердзіўся ў нябога.*

*Калі ж падлічваць строга
электарата гузікі, –
абшар зусім не вузенькі.
Раскрыльваюцца вусенкі:
– Нас многа, многа, многа
ля роднага парога.
Гулагамі-ліквідамі
Галова нам раскідалі.
Сіраліся і гены...
Не зніклі пад страхоцямі
І жарабкі з аброцямі,
ля іх – абарыгены.
Бо з руні атуроткавай*

*Па-над біблейскім востравам
гула пчала Скарыны.
Захочам – вецер зменіцца.
Купалле – каб асмеліцца
і выбрацца з адрыны.*

*Хачу Айчынай звацца я!
Вунь для сустрэч – дарога.
Нас на гасцінцы многа:
не знікла папуляцыя.
І Вацькаўшчыны Грацыя,
натхняючы любога,
высвечвае: – Вы – нацыя!
...Абліччы нашы мацае:
– Вас многа?
– Так, нас многа
ля Праведнага Бога!*

2016 г.

Свята на радзіме Івана Серады

100-годдзе абвяшчэння Беларускай Народнай Рэспублікі адзначылі ў Баранавічах. Святаванне ў парку імя 30-годдзя УЛКСМ зладзілі ўдзельнікі руху «За свабоду». Тым, хто завітаў на свята, гісторык Ігар Мельнікаў распавёў пра падзеі стогадовай даўніны, у змятэнай фотазоне можна было сфатаграфавана, таксама працаваў кірмаш рамесных вырабаў.

Амаль у той жа час у Дзіцячай музычнай школе мастацтваў ладзілася ўрачыстая імпрэза, падрыхтаваная ўдзельнікамі Таварыства беларускай мовы імя Францыска Скарыны. Да баранавічанцаў прыехаў з Мінска гісторык Анатоль Сідарэвіч, які змястоўна і цікава раскажа пра дні, што папярэднічалі абвяшчэнню Трэцяй Устаўной граматы, і пра першага старшыню Рады БНР Івана Сераду – ўрадженца вёскі Задзвез Навагрудскага павета (цяпер у Баранавіцкім раёне). А. Сідарэвіч пашкадаваў, што дагэтуль у Задзвезі не адноўлена прыходская царква Казанскай іконы Маці Божай, у якой служыў бацька І. Серады. І нават памятнага знака, які б паказваў, хто ў гэтых мясцінах нарадзіўся, няма.

Некалькі песняў праспявалі Зміцер Бартосік і Фёдар Жывалеўскі, якія так-

Анатоль Сідарэвіч

сама завіталі з Мінска, а баранавіцкія паэты Алесь Белы і Алесь Корнеў прачыталі свае вершы. Адмысловую музычную праграму падрыхтавалі выхаванцы Дзіцячай музычнай школы мастацтваў і навучэнцы Баранавіцкага дзяржаўнага музычнага каледжа. Скончылася імпрэза ўрачыстымі словамі гімна «Магутны Божа».

Ніна КАЗЛЕНА
Фота Таццяны МАЛЕЖ і Аляксандра ЧОРНАГА,
«Intex-press»

Ігар Мельнікаў

Фёдар Жывалеўскі

Алесь Корнеў, Алесь Белы і Галіна Дуброўка

Беларуская вясна ідзе па свеце

24 сакавіка Іркуцкая беларуская суполка «Крывічы» ладзіла Гуканне вясны ў вёсцы Каразей Куйтунскага раёна Іркуцкай вобласці (вёску заснавалі беларускія перасяленцы ў пачатку ХХ стагоддзя).

На Іркуцчыне відавочна становіцца цяплей: снежная і марозная зіма саступае месца наступніцы – вясне. Беларусы здаўна, паколькі былі земляробамі, сачылі за рухам Сонца і змянаю параў года – іх адзначалі асаблівымі абрадамі. Гуканне вясны сярод іх – адзін з найважнейшых.

Свята прайшло ў інтэрактыўнай форме. Усіх удзельнікаў дзяўчаты ў беларускіх строях уцягвалі ў святочнае дзейства. Разам спявалі старадаўнія гукальныя песні-вяснянкі, вадзілі карагоды, спалывалі пудзіла Зімы (а з ім разам і старыя асабістыя рэчы), свіццелі ў свіццёлкі, смажылі яешню (яе нашыя продкі лічылі правобразам белага свету і сонца)... Адным словам, адбылося сапраўднае беларускае гулянье!

Алег РУДАКОВ, г. Іркуцк

Фота Алеці СТАСЕВІЧ

**«Краязнаўчая газета»:
700 нумароў за 15 гадоў**

Непрыкметна прайшло 15 гадоў, як я ўпершыню пазнаёміўся з «Краязнаўчай газетай» і з яе цудоўным калектывам.

Некалі я марыў стаць журналістам, але так атрымалася, што скончыў географічны факультэт: вабілі падарожжы і нязведаныя далі. Да сустрэчы з «Краязнаўчай газетай» я нідзе не друкаваўся, а калі выйшаў на пенсію, пацягнула зведзець сябе ў журналістыцы. Склаў першую ў жыцці крыжаванку, прысвечаную расліннаму свету, і аднёс у рэдакцыю «КГ»: мне параіў туды звярнуцца выдатны краязнаўца, пісьменнік, ужо нябожчык, Анатоль Валахановіч. Мяне гасцінна сустрэлі пісьменнік Генрых Далідовіч і Уладзімір Пучынскі, пазнаёмлілі з галоўным рэдактарам паважаным Уладзімірам Гілепам. Аднойчы мой куратар Г. Далідовіч сказаў: «А чаму табе, Лявоне, не паспрабаваць напісаць артыкул?». Напісаў першы ў жыцці артыкул, прысвечаны юбілею Дзяржынска. Вось так, дзякуючы сваім куратарам-настаўнікам У. Гілепу, Г. Далідовічу, У. Пучынскаму, Аліне Федарэнка, я і зрабіў першыя крокі ў журналістыцы.

На падпіску «КГ» я не шкадую сродкаў са свайго сціплага пенсійнага бюджэту. Беспакупна, кожны месяц ужо больш за 13 гадоў я выпісаў і чытаю сваю любімую газету, якая друкуецца на цудоўнай беларускай мове. Знаёмлюся я ў электронным варыянце з іншымі газетамі. У мяне склаўся ўражанне, што ні адна газета не надала столькі ўвагі і творчасці Якуба Коласа і Янкі Купалы, і юбілею кнігадрукавання ў Беларусі і Францыска Скарыну, як «Краязнаўчая газета».

На сённяшні дзень, на мой погляд, гэта самае дэмакратычнае выданне ў Беларусі! Друкуючы шматлікія матэрыялы на краязнаўчую тэму, газета садзейнічае выхаванню ў моладзі любові да роднага краю. На жаль, не ўсе навучальныя ўстановы атрымліваюць «Краязнаўчую газету». На пытанне, чаму так адбылася, мне ў бібліятэцы адной з навучальных устаноў Дзяржынска сказалі, што не яны вызначаюць, якія выданні выпісваць. Няўжо чыноўнікам ад асветы лепш вядома, што карысна чытаць маладому пакаленню? Нягледзячы на цяжкасці, невялікі дружны калектыў газеты (а над выданнем акрамя названых працуюць Алесь Сачанка, Ніна Казлена, Наталля Калітка, а таксама Людміла Голубева і Георгій Тацэвіч) робіць усё, каб газета была цікавай.

Мне падабаецца, што апошнім часам палепшылася якасць друку фотаздымкаў і сеткі крыжаванак, шмат увагі газета надае гістарычнай для Беларусі даче – 100-годдзю БНР.

Добра было б змяшчаць на апошняй старонцы шаржы, карыкатуры (рубрыка можа быць кштальту «Смейцеся на здароўе!»). А пасадзейнічаць у гэтым змог бы часопіс «Вожык». Неяк намеснік галоўнага рэдактара «Вожыка» Аляксандр Каршакевіч у прыватнай гутарцы сказаў мне, што «Вожык» мог бы дасылаць свае матэрыялы на жаданне якой-небудзь газеты.

Напярэдняні 15-годдзя газеты і з нагоды выхаду 700-га нумара хочацца ад усеі душы павіншаваць калектыў газеты і падзякаваць за стварэнне гэтага вельмі карыснага, цікавага выдання! Буду і надалей з табой, мая любімая газета! Спадзяюся дачакацца і 20-годдзя «Краязнаўчай газеты», і выхаду ў свет яе 1000-га нумара.

Лявон ЦЕЛЕШ, г. Дзяржынск

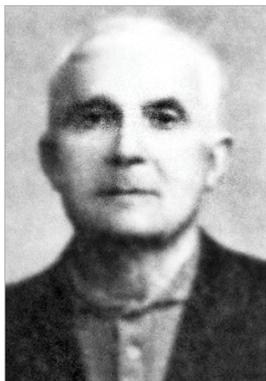

Георгіеўскія кавалеры Міншчыны: біяграфічны летапіс

(Заканчэнне.
Пачатак у №№ 8–11)

Пшанічнік Антоніі (Антон) Емяльянавіч

Нарадзіўся ў 1888 г. Месца нараджэння: Мінская губ., Ігуменскі пав., Браздзецкая вол., в. Гута (Мінская вобл., Бярэзінскі р-н, Паплаўскі с/с, в. Гута).

Антоніі (Антон) Пшанічнік

Служыў у Расійскай імператарскай арміі ў 1913–1917 гг. – унтэр-афіцэр. Удзельнік Першай сусветнай вайны.

Узнагароды: Георгіеўскія крыжы 2-й, 3-й, 4-й ступеняў. Дата смерці невядомая.

Рагалевіч Іосіф Адамавіч

Нарадзіўся ў 1887 ці 1889 г. Месца нараджэння: Мінская губ., Слуцкі пав., Цялядавіцкая вол., засц. Бабавенка (Мінская вобл., Капыльскі р-н, Пацейкаўскі с/с, в. Бабавенка).

Адукацыя няпоўная пачаткова. Быў прызваны на тэрміновую службу ў Расійскую імператарскую армію. Удзельнік Першай сусветнай вайны. У 1914 г. – узводны унтэр-афіцэр лейб-гвардыі Кірасірскага Яе Вялікасці Гасударыні Імператрыцы Марыі Фёдаруны палка.

Узнагароды: Георгіеўскія крыжы 2-й, 3-й і 4-й ступеняў.

Георгіеўскім крыжам 2-й ступені ўганараваны Яго Вялікасцю Гасударом Імператарам на аглядзе 15 снежня 1915 г. у раёне галіцыйскага м. Падвалчыск.

У 1920-я гг. жыў у в. Галаўні цяпер Уздзенскага р-на Мінскай вобл., займаўся сельскай гаспадаркай. Арыштаваны 30 студзеня 1930 г., абвінавачаны і прысуджаны да пяці гадоў папраўча-працоўных лагераў. Пасля вызвалення жыў у г. Смаленск (Расія), працаваў апаляшчыкам пры інстытуце. Паўторна арыштаваны 21 снежня 1937 г., абвінавачаны ў шпіянажы (нацыянальнасцю пазначана «паляк»), прысуджаны «тройкай» да вышэйшай меры пакарання. Расстраляны 27 студзеня 1938 г. Па першай справе быў пасмяротна рэабілітаваны 2 лютага 1963 г., па другой – 31 сакавіка 1989 г.

Папярэднія публікацыі па тэме чытайце ў №№ 39–43, 45–48 за 2017 г., №№ 1, 8–11 за 2018 г.

Цыбульскі Васіль Фёдаравіч

Нарадзіўся ў 1884 г. Месца нараджэння: Мінская губ., Ігуменскі пав., Пагосцкая вол., м. Пагост (Мінская вобл., Бярэзінскі р-н, Пагосці с/с, аг. Пагост).

Служыў у Расійскай імператарскай арміі ў 1914–1917 гг. – кавалерыст. Удзельнік Першай сусветнай вайны.

Узнагароды: Георгіеўскія крыжы 2-й, 3-й і 4-й ступеняў. Памёр у 1979 г.

Шалай Нічыпар Іванавіч

Год нараджэння невядомы. Месца нараджэння: Мінская губ., Ігуменскі пав., Якшыцкая вол., с. Якшыцы (Мінская вобл., Бярэзінскі р-н, Багушэвіцкі с/с, в. Якшыцы).

Удзельнік Першай сусветнай вайны.

Узнагароды: Георгіеўскія крыжы 2-й, 3-й і 4-й ступеняў. Памёр у 1967 г.

Якімовіч Мікалай Герасімавіч

Нарадзіўся ў 1888 г. Месца нараджэння: Мінская губ., Ігуменскі пав., Юравіцкая вол., в. Паплавы (Мінская вобл., Бярэзінскі р-н, Паплаўскі с/с, в. Паплавы).

На вайсковай службе ў Расійскай імператарскай арміі. Служыў у 2-м лейб-гусарскім Паўлаградскім імператара Аляксандра III палку. Удзельнік Першай сусветнай вайны.

Мікалай Якімовіч

Узнагароды: Георгіеўскія крыжы 2-й, 3-й і 4-й ступеняў. Памёр у 1979 г.

У вышэй прыведзены спіс не ўвайшлі тыя Георгіеўскія кавалеры, чыё дакладнае месца нараджэння (ні вёска, ні воласць, ні нават павет) пакуль не вядомае.

Варта адзначыць, што землі былой Мінскай губерні цяпер уваходзяць у склад адрозу ўсіх шасці абласцей Беларусі. Гэта не дазваляе прывязаць пэўную персаналію ні да раёна, ні да вобласці. Таму асобна прыводзім спіс Георгіеўскіх кавалераў – ураджэнцаў Мінскай губ., а таксама Барысаўскага (яго тэрыторыя ўвайшла ў склад су-

часных Віцебскай і Мінскай абл.) і Слуцкага (яго тэрыторыя ўвайшла ў склад сучасных Брэсцкай і Мінскай абл.) паветаў губерні.

Маеўскі Аляксандр Аляксандравіч

Нарадзіўся ў 1884 г. Месца нараджэння: Мінская губ., Слуцкі пав.

Прызваны на вайсковую службу ў Расійскую імператарскую армію. Удзельнік руска-японскай вайны. У 1904 г. – малодшы унтэр-афіцэр пешай палюнай каманды вальналісна-ных 284-га пяхотнага Чамбарскага палка. У 1905 г. – старшы унтэр-афіцэр 205-га Ізмаільскага рэзервнага палка. У далейшым знаходзіўся на вышшэ тэрміновай службе. Пасля сканчэння школы падпрапаршчыкаў яму быў нададзены чын падпрапаршчыка, пазней – прапаршчыка. У 1909 г. быў абвінавачаны ў супрацьзаконных учынках і арыштаваны.

Удзельнік Першай сусветнай вайны: прапаршчык лейб-гвардыі Ізмайлаўскага палка. Загінуў у баі 19 кастрычніка 1914 г.

Узнагароды: Знак адзнакі ваеннага ордэна Святога Георгія 1-й – 4-й ступеняў.

Знакам 4-й ступені ўзнагароджаны «за личныя подвиги, мужества и храбрости, оказанные им одновременно в боях против японцев».

Знакамі 2-й і 1-й ступеняў быў узнагароджаны, калі за гераічныя ўчынкi ў ліку іншых воінаў быў прадстаўлены Гасудару Імператару ў Пецяргофе.

Малахаў Сіла Антонавіч

Нарадзіўся ў 1889 г. Месца нараджэння: Мінская губ.

Прызваны на вайсковую службу ў 1910 г. і залічаны ў Балтыйскі флоці экіпаж. З 28 верасня 1912 г. – міны унтэр-афіцэр. Удзельнік Першай сусветнай вайны. У 1914 г. – падрыўны партыі асобнага Балтыйскага флоцкага экіпажа.

Узнагароды: Георгіеўскія крыжы 2-й, 3-й і 4-й ступеняў; Георгіеўскія медалі 3-й і 4-й ступеняў.

Далейшы лёс не высветлены.

Марчык Філімон (імя па бацьку невядомае)

Нарадзіўся 12 (24) ліпеня 1888 г. Месца нараджэння: Мінская губ.

На вайсковую службу прызваны 30 лістапада 1909 г. і залічаны ў 19-ы стралковы полк. Скончыў палкавую школу малодшых камандзіраў, атрымаў чын ффрэйтара. Потым: малодшы унтэр-афіцэр, старшы унтэр-афіцэр, падпрапаршчык. Удзельнік Першай сусветнай вайны. За баявыя адзнакі яму быў нададзены чын прапаршчыка.

Узнагароды: Георгіеўскія крыжы 1-й – 4-й ступеняў; Георгіеўскія медалі 3-й і 4-й ступеняў.

Удзельнік грамадзянскай вайны ў Расіі. Быў мабілізава-

ны 23 ліпеня 1918 г. у 1-ю Стэпавую Сібірскую стралковую дывізію. Служыў у каменданцкай роце. З верасня 1918 г. – у 4-м Стэпавым Сібірскім кадравым палку арміі адмірала Калчака: камандзір роты, малодшы афіцэр вучэбнай каманды. Быў прадстаўлены да чыну падпрапаршчыка.

Далейшы лёс не высветлены.

Тананка Аляксей Данілавіч

Нарадзіўся ў 1889 г. Месца нараджэння: Мінская губ., Навагрудскі пав. (магчыма, цяпер – тэрыторыя Карэліцкага р-на Гродзенскай вобл.).

Прызваны на вайсковую службу ў Расійскую імператарскую армію. Удзельнік Першай сусветнай вайны. У 1914 г. – падпрапаршчык 102-га пяхотнага Вяцкага палка.

Узнагароды: Георгіеўскія крыжы 1-й – 4-й ступеняў.

Далейшы лёс не высветлены.

Хентаў Залман Абелевіч

Гады жыцця невядомыя. Месца нараджэння: Мінская губ., Барысаўскі пав.

Знаходзіўся на тэрміновай службе ў Расійскай імператарскай арміі. Удзельнік Першай сусветнай вайны. У 1915 г. – малодшы феерверкер 5-й Сібірскай артылерыйскай брыгады.

Узнагароды: Георгіеўскія крыжы 2-й, 3-й і 4-й ступеняў.

Георгіеўскім крыжам 1-й ступені ўзнагароджаны за наступны подзвіг: «11-13 марта 1916 г. под сильным и действительным огнём противника с выдающимся мужеством, подавая другим отличный пример, своеручно и неоднократно исправлял телефонные провода и тем обеспечил нам боевой успех».

Далейшы лёс не высветлены.

Яцына Пётр Іванавіч

Гады жыцця невядомыя. Месца нараджэння: Мінская губ.

Знаходзіўся на тэрміновай, затым – на вышшэ тэрміновай службе ў Расійскай імператарскай арміі. Удзельнік Першай сусветнай вайны. У 1914 г. – падпрапаршчык 9-га грэнадзёрскага Сібірскага Генерал-Фельдмаршала Вялікага Князя Мікалая Мікалаевіча палка. За баявыя адзнакі яму быў нададзены чын прапаршчыка, затым – падпрапаршчыка, паручніка са старшынствам.

Узнагароды: Георгіеўскія крыжы 1-й – 4-й ступеняў; Георгіеўскі медаль 4-й ступені; ваенная ўзнагарода «За храбрость и самоотданность» (Бельгія).

Георгіеўскім крыжам 4-й ступені ўзнагароджаны за наступны подзвіг: «При отступлении от деревни Плеская, после боя 14 августа 1914 г., увидел завязшее в болоте орудие, которое при помощи собранных им нижних чинов вытащил из болота и спас его».

Георгіеўскім крыжам 3-й ступені ўзнагароджаны за на-

ступны подзвіг: «10 июня 1915 г. при отходе полка на заранее заготовленные позиции у посёлка Глиняны, был назначен начальником заставы впереди посёлка Цмелев, невзирая на сильный артиллерийский огонь и превосходящие силы противника, настойчиво удерживал людей заставы, чем принудил противника прекратить наступление и окопаться впереди окопа заставы. Будучи 2 раза контужен в голову и спину, остался на своём месте до тех пор, пока не была выполнена полностью задача, возложенная на него».

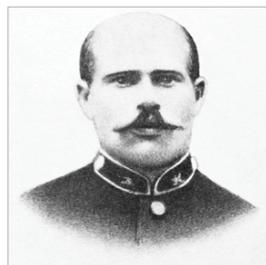
Далейшы лёс не высветлены.

Патрабуе далейшага ўдакладнення інфармацыі пра наступнага Георгіеўскага кавалера. Прыводзіцца па матэрыялах біяграфічнага артыкула ў «Энциклопедии историко-Беларуси» (т. 3).

Дубовік Мікалай Адамавіч

Нарадзіўся ў 1887 г. Месца нараджэння: Мінская губ., Ігуменскі пав., Уздзенская вол., в. ці ф. Забалацце (Мінская вобл., Уздзенскі р-н, Уздзенскі с/с, в. Забалацце).

З сялянцаў. Працаваў з бацькамі на зямлі. Прызваны на вайсковую службу ў 1907 г. Скончыў школу малодшых камандзіраў. Удзельнік Першай сусветнай вайны: прапаршчык, камандзір узвода. Вызначыўся ў час баёў у Галіцыі, за што быў узнагароджаны двума Георгіеўскімi крыжамi 2-й ступені і двума – 1-й. Быў цяжка паранены, вярнуўся дадому інвалідам. У час Вялікай Айчыннай вайны дапамагаў партызанам. Пасля вайны працаваў у калгасе «Інтэрнацыянал» (цэнтральная сядзіба – у г.п. Узда).

Мікалай Дубовік

Варта патлумачыць нашы сумненні наконт ўзнагароды Мікалая Адамавіча. Рэч у тым, што ўзнагароджаны Георгіеўскім крыжам адразу другой ступені і тым больш першай ступені, ды яшчэ паўторнае ў абодвух выпадках, – надзвычай выключная з'ява для тых часоў, калі ўзнагародная сістэма была хоць і складаная, але зладжанай, і за чарговасцю ўзнагароджання адпаведнымі ступенямі крыжа ці ордэна сачылі як след. Сведчаннем выключнага гераізму было ўзнагароджанне адразу ці ў абход іншых ступеняў трэцяй, другой ці першай. Зрэдку, праўда, але практыкавалася паўторнае ўручэнне адной і той жа ступені Георгіеўскага крыжа – як правіла, з той жа прычыны. Таму факт узнагароджання Дубовіка двума крыжамі адносна другой і першай ступеняў патрабуе дэталёвага вывучэння яго біяграфіі па архіўных дакументах, доступу да якіх мы, на жаль, не маем.

Канстанцін ГАЙДУКОВ,
Барыс МАЦВЕЕВ, г. Віцебск

Красавік

- 1 – **Манефа Гомельская (Скапічова Марыя)**; 1918, Гомельшчына – 1984), прападобная, святая – 100 гадоў з дня нараджэння.
- 3 – **Рагаўцоў Уладзімір Мітрафанавіч** (1943, Бялыніцкі р-н), акцёр, заслужаны артыст Беларусі – 75 гадоў з дня нараджэння.
- 5 – **Радзівіл Канстанцін** (1793 – 1869), палітычны дзеяч, мецэнат, адзін з першых беларускіх фалькларыстаў – 225 гадоў з дня нараджэння.
- 5 – **Дукса Мар’ян Мікалаевіч** (1943, Мядзельскі р-н), паэт, лаўрэат Літаратурнай прэміі імя А. Куляшова (1990), Нацыянальнай літаратурнай прэміі (2016) – 75 гадоў з дня нараджэння.
- 6 – **Зданевіч Міхаіл Аляксандравіч** (1943, цяпер у межах Брэста), артыст оперы, педагог, заслужаны артыст Беларусі – 75 гадоў з дня нараджэння.
- 7 – **Валянціна Мінская** (свецк. **Сулкоўская Валянціна Фёдаруна**; 1888, Дзяржынскі р-н – 1966), святая блажэнная Беларускай Праваслаўнай Царквы – 130 гадоў з дня нараджэння.
- 10 – **Янпольскі Борух Залманавіч** (1898 – 1975), акцёр, заслужаны артыст Беларусі – 120 гадоў з дня нараджэння.
- 12 – **Алесь Масарэнка (Аляксандр Герасімавіч)**; 1938, Слаўгарадскі р-н), беларускі прэзаіт, перакладчык – 80 гадоў з дня нараджэння.
- 13 – **«Буда-Кашалёўскі»** (Буда-Кашалёўскі р-н; 1988), біялагічны заказнік рэспубліканскага значэння – 30 гадоў з часу стварэння.
- 14 – **Губараў Валянцін Аляксеевіч** (1948), мастак, творы якога знаходзяцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Беларусі, музеях ЗША, Швейцарыі, Германіі, Францыі, а таксама ў прыватных калекцыях, – 70 гадоў з дня нараджэння.
- 14 – **Завітневіч Уладзімір Зянонавіч** (1853, Уздзенскі р-н – 1927), беларускі гісторык, археолаг, педагог – 165 гадоў з дня нараджэння.

Адказы на крыжаванку, змешчаную ў № 11

- Уздоўж:** 1. Узвышша. 5. Карагод. 7. Вяз. 8. Код. 11. Жаваранак. 15. Эскізі. 16. Бацяян. 17. Кіпа. 18. Снег. 21. Чытка. 22. Сквер. 27. Бярозавік. 30. Аер. 31. Ода. 32. Вол. 33. Суценкі. 34. Прамата.
- Упоперак:** 2. Вада. 3. Шарж. 4. Вядро. 6. Раёк. 8. Карэта. 9. Ява. 10. Дно. 12. Сіноптыка. 13. Паненачка. 14. Іней. 19. Печыва. 20. Струна. 23. Тры. 24. Яздок. 25. Два. 26. Грак. 27. Блін. 28. Каша. 29. Мора.

Брэсцкую мядовую прэмію ўручылі ў Пружанах

У адзін з апошніх дзён лютага ў Музеі-сядзібе «Пружанскі палацкі» адбылася важная падзея – уручэнне чарговай Брэсцкай мядовай літаратурнай прэміі, якую заснаваў у 2001 годзе Мікола Папека – паэт і пчаляр з вёскі Лінова.

Цэлы пуд мёду гэтым разам атрымаў таленавіты прэзаіт, чалавек са светлай душою і шырокімі пачуццямі, сапраўдны майстар беларускага літаратурнага слова Валеры Гапееў, які нарадзіўся на Гомельшчыне, але жыве і працуе на Івацэвіччыне.

Утульная зала палацка студзённым днём 24 лютага напоўненая была цікавымі людзьмі – паэтамі, прэзаіткамі Брэсцчыны, якія прадстаўлялі Саюз беларускіх пісьменнікаў і казалі пра талент В. Гапеева. Здавалася, што мёд сонечнага колеру і «пчолка» – значок, што атрымаў акрамя мёду, дыплама і граматы лаўрэат, – прынеслі ў залу асаблівую цеплыню. Гэта была не проста сурэчка талентаў Брэсцчыны – тут сабраліся людзі, якія нясуць любоў да беларускага слова сваім чытачам.

В. Гапееў – аўтар кніг, якія добра вядомыя беларускім чытачам: «Пастка на рыцара», «Ноч цмока», «Праклён», «Ведзьміна тона», «Мая мілая

Паэт-пчаляр Мікола Папека і Валеры Гапееў, лаўрэат мядовай прэміі

ведзьма» ды інш. Самі назвы твораў выклікаюць цікавасць і жаданне даведацца, што хаваецца за імі. Безумоўна, ёсць містыка – тая, што існуе, але мы не можам яе патлумачыць. Аднак пры вялікім жаданні любяць містычныя з’явы расшыфроўваюцца. В. Гапееў піша для моладзі, у сваіх творах закранае вельмі важныя пытанні – жыццё, штодзённы і штогадзінны выбар чалавекам свайго шляху і ўчынкаў, маральныя каштоўнасці, месца чалавека ў грамадстве... У яго творах – нашае жыццё са сваёй напружанасцю, праблемамі і вырашэннем таго, як за-

стацца чалавекам. Прыроджаная інтэлігентнасць, высокі прафесіяналізм, прыемная літаратурная беларуская мова сфармавалі цэльны вобраз пісьменніка.

Як заўсёды, выбар М. Папека кандыдата на мядовую прэмію невыпадковы – В. Гапееў адкрыў усім прысутным не толькі свой літаратурны талент, але і талент Чалавека з вялікай літары. Хочацца дадальчэй дацінаваць і жадаць прэзаітку далейшых творчых поспехаў.

Валянціна НІДЗЕЛЬКО,
навуковы супрацоўнік музея

Малая краязнаўчая энцыклапедыя

(Пачатак у № 1 за 2003 год)

ПАРТЫЗАНСКИ РУХ У ГАДЫ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ (1941–1944 гг.) – адна з формаў узброенай партызанскай барацьбы савецкага народа супраць нямецка-фашысцкай акупацыі тэрыторыі СССР у часы Другой сусветнай вайны і Вялікай Айчыннай вайны.

Паводле арганізацыі і кіравання, і з улікам геаграфічных умоваў, у савецкім партызанскім руху выдзяляюцца партызанскія рухі, што дзейні-

чалі ў Беларусі (БССР), Украіне (УССР), у Прыбалтыцы, у Караліі, у Расіі (РСФСР). Паўны час (у 1944 г.) савецкія партызанскія злучэнні дзейнічалі і па-за межамі СССР, а таксама існавалі савецкія партызанскія сілы ў складзе іншаземных антыфашысцкіх сілаў.

Стварэнне партызанскіх групаў і атрадаў пачалося адразу пасля пачатку баявых дзеянняў Германіі супраць СССР. У заходніх абласцях у выніку хуткага прасоўвання нямецкіх войскаў за лінію фронту заставалася вялікая колькасць савецкіх ваенных, партыйных і савецкіх работнікаў, якія і склалі на тых тэрыторыях аснову партызанскага руху першага года вайны. Далей на ўсход сацыяльная база партызанскага руху ўключала ў сябе асабовы склад знішчальных батальёнаў, батальёнаў народнага апалчэння, дыверсійных і разведвальных групаў НКВС і ГРУ, арганізацыйных групаў, якія засылаліся на акупаваную тэрыторыю, партыйных і камсамольскіх арганізатараў, якіх накіроўвалі для арганізацыі падпольнай структуры партыйных арганізацый і інш.

Першыя партызанскія атрады ў БССР: «Старасельскі» (камандзір маёр Дародных), Жабінкаўскі раён, 23.6.1941; атрад пад камандаваннем В. Каржа, Пінск, 26.06.1941, інш. Першае паведамленне Савінфармбюро аб баявых дзеяннях партызанаў было агучанае 5 ліпеня 1941 г.

Камуністычная партыя паспяшлася ўзяць партызанскую барацьбу, што пачала складвацца стыхійна, пад свой кантроль. Так, у дырэктыве СНК СССР і ЦК УКП(б) (29.06.1941) партыйным органам была пастаўлена задача арганізацыі партызанскіх атрадаў і дыверсійных групаў. Пуб-

лічна агучаная прамова І. Сталіна (03.07.1941) заклікала да «ўсенароднага супраціўлення ворагу». Пастанова ЦК УКП(б) «Аб арганізацыі барацьбы ў тыле германскіх войскаў» (18.07.1941) патрабавала, каб партызанскі рух фармаваўся не толькі з партыйных актывістаў, але і наогул з усяго насельніцтва акупаваных тэрыторыяў. Адзначаецца, што значэнне прамовы Сталіна было не толькі ў прадвызначэнні савецкай палітыкі, але і ў тым, што ва ўмовах тагачаснай жорсткай рэгламентаванасці грамадства прамова давала спеасаблівы дазвол на самастойныя дзеянні, пазбаўляла ад страху за выжлівую ініцыятыву, і многіх заахвоціла застацца ў нямецкім тыле і ўступіць у партызанскую барацьбу.

Апроч ЦК УКП(б) непасрэдна пытанні арганізацыі партызанскага руху ў пачатку вайны займаліся Галоўнае палітупраўленне Чырвонай Арміі, НКВС, ГРУ.

У канцы 1941 г. на ўсёй акупаванай тэрыторыі СССР дзейнічалі 2 тыс. партызанскіх атрадаў (да 90 тыс. байцоў). У канцы 1943 г. колькасць партызанскіх сілаў складала ў Беларусі 153,5 тыс. чалавек (апроч іх амаль 30,8 тыс. перайшлі на савецкі бок фронту пры прасоўванні лініі фронту), дзейнічалі 144 партызанскія брыгады.

